У Румунії вшанували пам’ять дипломата, який визволив 1200 євреїв з чернівецького гетто

Самуель дель Кампо

У Великій синагозі Бухареста відкрили меморіальну дошку на честь тимчасового повіреного в справах Чилі в Румунії Самуеля дель Кампо. У 1941-1943 рр. дипломат видав близько 1200 чилійських та польських паспортів чернівецьким євреям, які мали були бути депортовані до нацистських таборів.

Нагадаємо, що до початку радянсько-німецької війни у Чернівцях проживало 51,5 тисячі євреїв — майже половина населення міста. Контроль над Північною Буковиною німці передали румунським союзникам, і вже 10 жовтня 1941 року губернатор видав наказ про створення тимчасового гетто в Чернівцях. Переселення розпочалося наступного дня. Вихід євреїв за межі гетто спочатку заборонили, квартал оточили колючим дротом та обгородили парканом. Умови проживання були жахливими, але найгірше, що вже 14-15 жовтня розпочалися депортації до Придністров’я, де шанси на виживання були ще нижчими.

Єврейська родина у чернівецькому гетто. Фото: USHMM

Як дипломат нейтральної країни, дель Кампо також представляв польський уряд, який розірвав усі зв’язки із профашистським режимом Антонеску. Ігноруючи політику невтручання своєї країни, тимчасовий повірений видав паспорти 1200 польським та румунським євреям, які були запроторені в Чернівецьке гетто.

Наявність проїзного документа з третьої країни дозволяла уникнути запланованої висилки в Придністров’я, — повідомляє ЈТА. Після поновлення депортацій у червні 1942 року дипломат продовжував брати євреїв під захист чилійського посольства. Він неодноразово благав міністра закордонних справ Румунії припинити переслідування людей, які пред’явили «його» паспорти.

«Протоколи Ради міністрів Румунії показують, що дель Кампо став на заваді депортаціям на найвищому рівні», — зазначила голова Центру вивчення історії євреїв у Румунії Анка Тудоранча.

Польське посвідчення особи, видане в 1943 році Самуелем дель Кампо

Навесні 1943 року дипломатичні відносини між Чилі та Румунією були розірвані, й інтереси Сантьяго в Бухаресті стала представляти Швейцарія. Водночас у МЗС Чилі заявили, що «вважали б за краще не видавати нові паспорти без дозволу чилійського міністерства закордонних справ».

«Дії Самуеля дель Кампо стали променем світла людської гідності, коли все було оточене пітьмою», — заявив президент Єврейської громади Румунії та депутат парламенту Сільвіу Векслер. У церемонії у Великій синагозі Бухареста взяли участь посли Чилі, Польщі та Ізраїлю в Румунії.

Хоча згодом дипломат був призначений генеральним консулом у Цюріху, призначення не набуло чинності, дель Кампо так і не повернувся до МЗС та помер у Парижі у 1960-му році. У 2017 році меморіалом «Яд Вашем» він був удостоєний звання Праведника народів світу.

Борис Вайнер